

te ver-
t tegen
te Kerk
en om
ge dand
er van
latamer

n. Ver-
hillede
mende,
een in-
hingen
heid en
t op de
hebben
Zij be-
de voor-
geomet-
a, gelijk
er chas-
aartegen
n eeren,
eg, kun-
et Prof.
Koning
gaut, die
n, vooral
an den
provin-
kerk-
a, hij be-
ning nog
e retros-
ordische
entelijk-
ootschap

n heeft
machts-
t daar-
dat zij
kunnen

Roter-
trompet
hij licht
op toch,
vorken
men —
onderd-

vooroor-
ant heeft
eling ge-
schoude
d, door
bewaand
elingen
Val ware
drukken,
ge gods-
ge volks-
g, zijner
den een
gewest?

oordeel
als-kerk
lijdende

nd een
chuldin-
den. De
vorme

men de
in 1816
geblagen,
eleg en
zondige
n geloof
ge, gelijk
se alleen
zich in

rokkend
er waer-
deven,
vorten,
in vader
de vrij-
de zelf-
s) heeft
Remon-
d in de
van de
over het
186,
an Kerk

nje-vorst
de Kerk
natorale
invloed
ook op
Oranje-
aantman
richting
d vond
de Kerk
in steunen,
vervald,
aan haar
in een
worden
van het
teerlyke
in Gods

od, heeft
and de
lag toe-
in een

en, zich
eferlijk-
moenie-
en, zijn

En in zijn *Kroniek* in ons Gereformeerd Theologisch Tijdschrift geeft Dr. J. C. Rullmann, na eerst op te gewezen te hebben, hoe in de eerstvolgende jaren ons drie kerkhistorische jubilea wachten: in dit jaar het honderdjarige bestaan der Synodale organisatie, in 1917 het vierde eeuwfeest der Kerkhervorming en in 1918 de driehonderdjarige herdenking der Nationale Synode van Dordt, over eerstgenoemd jubileum het volgende oordeel.

Geen hooggestemde lofrede wil mij van de lippen als ik denk aan de invoering van het »Algemeen Reglement voor het Bestuur der Hervormde Kerk», dat den 7den Januari 1816 koninklijk goedgekeurd werd. Hoe meer ik er van te weten kom, hoe meer ik ze beschouw als de grootste ramp, die onze Gereformeerde Kerken in de negentiende eeuw getroffen heeft.

Na uitvoerige citaten te hebben meegedeeld uit het protest, dat de Classis Amsterdam in 1816 tegen de invoering van het reglement inzend, geeft Dr. Rullmann dan voort in dit met zorg bewerkte artikel tal van uitspraken van Prof. Gunning om te doen zien, hoe ook deze leidsman der ethischen over de synodale organisatie den staf brak. Hij eindigt met het treffende citaat uit diens »Geloof en Kerkvorm» over te nemen:

»Wij willen ook in het Kerkelijke laten gelden de spreuk: »Alle ziel zijn den machten die over haar gesteld zijn, onderworpen; want er is geen macht dan van God.» Nu is de Heere Jezus Christus (niet een onbepaalde naam, maar bedoeld in den zin waarin de Hervormde bekennenis dien naam uitsprekt) de eenige van God gestelde macht in de Kerk, en Zijne ordeningen en geboden het enige dat van Boven over ons gesteld is. En wat het Synodaal bestuur aangaat, dat is noch van God, noch ook is het een Macht.

»Noen, ook niet een Macht in den zin die alleen in de Kerk van Christus gelden kan. Zedelijk recht van bestaan, d.i. een recht dat in het Woord van God en in het geloof der Gemeente gegrond is, zoodanig recht heeft het Synodaal Bestuur volstrekt niet. Daarom ook heeft het geen macht, niet de minste beteekenis voor het geloofsbepal en het zedelijk leven der gemeente.» »Heilig, gezegend is ons de gemeenschap in het huis des Gebeds, zoo zij waarlijk is een gemeenschap des Geloofs, een verheerlijking Gods in geest en in waarheid. Maar indien de kopers slang ten slotte als een doode overgeleverde vorm wordt bewaard, zoo zeggen wij den Hiskia die haar in stukken slaat in weerwil van de eervardigheid der herinneringen die zich aan haar vastknopen — Nehustan! Aldus dorsten wij naar den tijd der meer duidelijke tegenstelling tusschen Geloof en Ongehoof; ja wij wachten met ernstige vreugde op de verbijzing van het door velen bewaarde afgodsbeeld der kerkelijke heid met de valsehe bevrediging die zij schenkt in de goddeloosheid en in het leven der gemeente — Nehustan!»

Om daaraan dan zelf nog toe te voegen:

Jammer slechts dat in '86, toen Dr. Kuyper het afgodsbeeld van het Synodaal kerkisme in stukken wilde slaan, Dr. Gunning dezen Hiskia niet meer zegende, maar zelf mee deed aan het bevooroordeeld van Nehustan.

En datzelfde geldt van Dr. Vos, die de Synode eenmaal vergeleek bij »een lichte, snelle komeelin die hare wegen verdraait.» Van Dr. Segers, die zijn vreugdegroet voor brengen »aan de eerste de beste kerk, die den moed had om het synodaal verband te verbreken». En van Dr. Hooftmaker, die uitriep »God gave dat Friesland van zijn Noordgrens tot zijn Zuidhoek opstand met God tegen de Synode».

Hadde deze mannen en hun geestesverwanten toen inderdaad meegewerkt aan de verbijzing van het afgodsbeeld, zij zouden thans, bij ons jubilee over onze verlossing van de synodale organisatie, niet meer hooven te bidden, gelijk we nu blijven doen: »Brenge, Heer! al uw gevangenen weder».

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van N. N. te Baarn f. 2.50.

Da. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.

Leestafel.

Dr. J. RIDDERBOS, ISRAËL EN DE BAALS. AFVAL OF ONTWIKKELING. Rede gehouden bij de overdracht van het rectoraat der Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland, den 7den December 1915. — E. J. Bosch (Ibn. — Nijverdal 1915.

Op deze eerste, niet minder wetenschappelijke dan principiële rectorale oratie van Professor RIDDERBOS, den Oud-Testamenticus aan onze Theologische School, is het mij een genoegen hier de aandacht te vestigen.

Zij bestaat, behalve de FATA, niet minder dan 65 bladzijden. Waarschijnlijk alzo niet zonder coupures uitgesproken, was zelfs voor hen, die haar hebben gehoord, het in druk vastleggen niet overbodig, terwijl daarmee ook aan wie niet tot het auditorium hebben behoord, voortzover zij althans in de O. Tische quaesties belangstellen, een dienst is bewezen.

De waarde van de Rede zelf wordt bovendien nog verhoogd door de 175 AANTERKENNINGEN waarin haar inhoud op 25 bladzijden gedocumenteerd is.

Na een Inleiding waarin gewezen wordt op den rijkdom aan materiaal voor de kennis van het religieuze leven der Oostersehe oudheid, door de onderzoekingen der latere jaren aan het licht gebracht, komt de redenaar op den omkeer, veroorzaakt door de theorie van geleerden als KUNEN, ten aanzien van WELHAUSEN in Duitsland, in de voorstelling van het O. T. omtrent ISRAËL's historie. En als voorbeeld, dat niet de feiten bij dien omkeer den doorslag gaven, maar voeder de filosofische premissen van HEBEL's ontwikkelingsgedachte, meent hij dan te kunnen wijzen op de beschouwingen dezer geleerden aangaande de beteekenis van het KANAANETISCH HEIDENDOM voor ISRAËL's historie.

Zoo komt hij tot zijn onderwerp: ISRAËL EN DE BAALS, AFVAL OF ONTWIKKELING?

Dr. RIDDERBOS splitst bij de behandeling daarvan zijn rede in vier onderdeelen. Eerst spreekt hij over de voorstelling van WELHAUSEN en zijn volgelingen omtrent de historie van OUD-ISRAËL's religie; dan over de tegenwoordige, op grond der nieuwere onderzoekingen, geldende voorstelling omtrent het KANAANETISCH HEIDENDOM; verder beoordeelt hij de historische juistheid van het in zijn le onderdeel geschilderde beeld van OUD-ISRAËL's religie; en ten slotte handhaaft hij, tegenover de evolutionistische voorstelling, het getuigenis der SCHRIFT.

Met het oog op den belangrijken inhoud van dezen oratie en den beperkten omvang van mijn LEESTAFEL zal ik mij ditmaal slechts bepalen tot de eerste twee onderdeelen, om haar bespreking, met de behandeling der twee laatste, een volgend maal te voltooien.

Men weet uit het O. T. zelf, meer bepaaldelijk uit het boek der RICHTEREN, dat de ISRAËLITEN, kort nadat zij in KANAAN waren gedrongen, van de religie der KANAANETIEN, die zoodanig uitluidend dan toch vooral een vereering van BAAL en ASTARTE was, voorstellingen en gebruiken hebben overgenomen, die hún tot dusver vreemd waren geweest. Niet omtrent dit feit, maar wel omtrent zijn waardeering bestaat verschil.

Terwijl men toch vroeger, met het O. T. zelf, het als »afval» beoordeelde, gold het voor geleerden als KUNEN, WELHAUSEN en hun volgelingen juist als een voortschrijden in de ontwikkeling van Israëls religie.

Zoo schreef ten aanzien reeds in 1869 Prof. KUNEN, om mij tot hem te bepalen, in zijn: DE GODSDIENST VAN ISRAËL. I p. 306, naar aanleiding van dit overnemen der ISRAËLITEN van religieuze voorstellingen en gebruiken: »Behrigen wij ons niet geheel, dan is dit een allergeleukst moment in hun religieuze ontwikkeling».

Met het oog nu op deze beoordeeling van de genoemde geleerden, stelt Dr. RIDDERBOS de vraag, of ISRAËL's MEEDOEN AAN DEN DIENST VAN KANAAN'S BAALS EN ASTARTE AFVAL VAN ZIJN GOD WAS, DAN WELKE NOODZAKELIJK STADIUM, JA ZELFS EENE SCHIEDSE VOORWAARTS OP DEN WEG ZIJNER RELIGIEUSE ONTWIKKELING?

In het antwoord, dat hij in zijn rede op die vraag geeft, bevestigt hij dan, dat het een »afval», en ontkenst hij, dat het een »ontwikkeling» was.

De stelling, dat men hier niet met »afval», maar integendeel met »ontwikkeling» heeft te doen, vindt haar uitgangspunt in die moderne godsdienstwetenschap, of liever wijsbegeerte van den godsdienst, volgens welke, ook op het gebied van de religie, naar de ééne immanente levenswet, het hoogere zich uit het lagere ontwikkelt. Ook Israël's religie zou daarop geen uitzondering maken. Prof. KUNEN, om mij weer tot hem te bepalen, schreef dan ook a. w. I. p. 11 en 12, dat »tusschen den godsdienst van Israël en de andere godsdiensten geen soortgelijk verschil bestaat».

Dit brengt Prof. RIDDERBOS er dan toe om, alvorens te bestriden de stelling, dat ISRAËL's meedoen aan den dienst van het KANAANETISCH HEIDENDOM tot een ontwikkeling van zijn eigen religie heeft geleid, in korte trekken, die hij omtrent aan de nieuwere en nieuwste vakliteratuur, te schetsen de voorstelling van de moderne godsdienstwetenschap omtrent de historie van ISRAËL's religie. Hij doet dit, zoodaals ik reeds zei, in het eerste onderdeel van zijn rede (p. 8—14).

Die voorstelling dan is ongeveer aldus.

De religie der nomadenstammen, die door MOSES tot een volk ISRAËL werden, was, gelijk alle religies in haar aanvang, animisme of »geesten»-vereering. Het Geloof aan »geesten», goede en kwade, die dan of los rondzwerven of vastzitten in steenen en boomstammen, in broeden en dieren, en in welk laatste geval men bij deze, — in tegenstelling met de »grootere» — »kleinere» natuurdingen, van FETTERISME spreekt.

Toen nu deze nomadenstammen onder MOSES' leiding tot een volk werden samengevoerd, gaven zij hun Geloof aan »geesten» allerminst op, maar aanvaardden daarbij, als hun gemeenschappelijke godheid, JAHVEH, die, altijd naar deze voorstelling, waarschijnlijk de plaatselijke god van den SINAI was, en het karakter droeg van een onweersgod.

Over het al dan niet hooger zedelijk karakter van dezen JAHVEH-dienst in onderscheiding van de andere volksreligies bestaat verschil, maar hierin komt men overeen, dat naast JAHVEH als volksgod, voor het bewustzijn van oud-Israel niet alleen de »geesten», maar ook de goden van andere stammen of volken bestaan en er alzo van MONOTHEISME nog geen sprake was.

Toen nu, deze pas tot een volk geworden nomadenstammen in KANAAN waren binnengedrongen, vonden zij daar een landbouwvolk, dat als zoodanig een wel niet veel hoogere, maar dan toch hoogere cultuur had dan zij.

En ook dit volk had zijn goden. De religie der KANAANETIEN was, toen ook deze zelf nog nomaden waren, evenzeer animisme geweest en ten dele was zij het nog. Want wel begon uit deze »geesten»-vereering, in den dienst van BAAL en ASTARTE, zich reeds een »goden»-vereering te ontwikkelen, maar bij de locale of plaatselijke vereering van de BAALS behielden deze »goden» nog hun karakter van »geesten». Inzonderheid was BAAL — de naam beteekent niet anders dan »sheer» of »meester» — de baal of heer van de bron, waaraan een bepaald terrein zijn vruchtbaarheid dankte. En zoo ook, wanneer men zich zulk een locale »geest» als een vrouwelijk wezen dacht, sprak men van de baal of de astarte.

Als, zij het dan ook nog half animistisch voorgestelde goden van een landbouwvolk, stonden zij in verband met de vruchtbaarheid, en met die vruchtbaarheid van het land hing ook sálm hun eeredienst of cultus. Zoo konden de ISRAËLITEN er dan ook, nu zij van nomaden landbouwers waren geworden, er gemakkelijk toe komen om bij hun vereering van JAHVEH ook die van de BAALS over te nemen, en straks werd dan wat de KANAANETIEN aan hun BAALS toeschreven, door ISRAËL toegekend aan zijn volksgod JAHVEH. Hij, dien de ISRAËLITEN zich aanvankelijk nog gedacht hadden als wonend op de SINAI, werd nu in dubbelzinn de baal of de heer van het land, en zijn cultus of eeredienst werd daarbij als die van de BAALS.

Dit alles was, altijd weer volgens de bovengenoemde voorstelling, een »ontwikkeling» in de religie van Israël.

De Godsvoorstelling van ISRAËL zou er bij hebben gewonnen.

JAHVEH, de god van het onweder, van den krijg werd eerst toen de godheid, die ook is de geveer van koren, most en olie.

Met termen, onthomen aan K. MARTI'S RELIGION DES ALTEN TESTAMENTS UNTER DEN RELIGIONEN DES VOORBEREN ORIENTS, waarin de drie stadiën der evolutie van Israëls religie als NOMADEN-, BAUKER- en PROFETEN-religie worden onderscheiden, besluit RIDDERBOS aldus zijn schets van de voorstelling der moderne critici omtrent de geschiedenis van ISRAËL's religie: DE NOMADENRELIGIE IS TOT EEN BOERENRELIGIE GEWORDEN, STRAKS KOMEN DE PROFETEN, die Israëls religie tot een nog veel hoogere trap van volmaaktheid zullen opvoeren, ook door haar te ontdoen van veel onzuiveren, dat ze uit den Baalisdienst had overgenomen» (p. 12).

Uit een oogpunt van architectoniek acht ik het niet geheel onbedenklijk, dat Prof. RIDDERBOS op deze voorstelling der historie van Israëls religie reeds hier zijn critiek begint te oefenen (p. 13 en 14). Bij de bespreking van het derde onderdeel der oratie hoop ik daarop terug te komen.

Geheel ter plaatse daartegen, en daarbij lang niet onraak, komt mij de critiek voor, welk de hoogleraar oecfent in zijn tweede onderdeel (p. 15—32), op de andere voorstelling der WELHAUSEN'sche School, op die van de religie der KANAANETIEN, of zoodaals hij zich kortweg uitdrukt: het KANAANETISCH HEIDENDOM.

Op grond van de nieuwere ontdekkingen toont Dr. RIDDERBOS hier aan, dat bij de komst van ISRAËL in KANAAN, de religie der KANAANETIEN lang niet zoo onschuldig en veel meer gedegeneerd was, dan de moderne critici het zich vroeger wel voorstelden, en het dus, ook bij hún voorstelling omtrent het toenmalig stadium der religie van ISRAËL, zieldkundig onmogelijk was, dat, laat het mij maar weer zeggen met de woorden van Prof. KUNEN: »over de hulde, die zij, (de ISRAËLITEN) aan de goden van Kanaän toebachtten, hun geweten hun geen verwijten heeft gedaan».

Na, met de »volkerentafel» van Genesis X de CHAMETISCHIE afkomst der KANAANETIEN te hebben geïndiceerd tegenover de gangbare meening, dat zij SEMIETEN waren, en na er op gewezen te hebben, dat hun cultuur, zoodaals men tegenwoordig uit de ontdekkingen en opgravingen weet, veel hooger stond dan men eertijds meende, komt RIDDERBOS op grond van »oudere en nieuwere gegevens» tot zijn kenschetsing van het KANAANETISCH HEIDENDOM. Daarbij blijft dan uit de feiten, dat de theorie, volgens welke de aanpassing van ISRAËL aan dit HEIDENDOM een vanzelfheid was, reeds voor zoover zij uitging van de meening, dat KANAAN'S »goden» oorspronkelijk »geesten» of demonen waren en dit animistisch karakter, toen ISRAËL in KANAAN kwam, nog hadden, onhoudbaar is. Maar ook wordt met de feiten aangetoond, dat deze theorie omtrent het spontane van ISRAËL's aanpassing, bij het eigenaardig karakter van deze KANAANETISCHIE goden, niet minder onhoudbaar is.

In de geschiedenis van de wijsbegeerte van den godsdienst pleegt men te onderscheiden tusschen »natuur»- en »ethische»-religies. In de eerste, waar de »goden» niet anders zijn dan de verspersoonlijkte natuurkrachten, verbeeld door de dichtende phantasie, zijn zij, als in de VEDISCHE religie der INDIËRS, slechts de »wachters» der zedelijke wereldorde. Hoe meer echter zulk een »natuurreligie» gedegeneert, des te meer treedt er ook dit zedelijk moment op den achtergrond. Zoo was het bij de natuurreligie van KANAAN, voor wie ontarring RIDDERBOS bepaaldelijk op de niet-SEMITISCHE afkomst van de KANAANETIEN meent te moeten wijzen.

Tegenover de enkele ethische trekken, die zich nog vertoonden in namen waarvan de zin is: »BAAL richt» of »BAAL vergeldt», wijst hij dan op de verbinding van BAAL met ASTARTE, door welke verbinding van een mannelijke met een vrouwelijke godheid; — in scherpe onderscheiding met de JAHVEH-religie, — het absoluut goddelijke wordt geassimileerd aan het menscheelike. Maar ook wijst hij op de niet deze natuurreligie verbonden wreedten en wellustigen cultus, bepaaldelijk wat betreft den dienst van ASTARTE, uitkomend in het »menschenoffer» en de »religieuze prostitutie».

Zelfs bij het beeld, dat de moderne critici ontwierpen van ISRAËL's oude religie, is, naar de hoogleraar op het einde van dit tweede onderdeel zegt, niet te handhaven de stelling, »dat Israël zich aan zulk een Heidendom kon overgeven, zonder door een innerlijke stem van afval te worden beschuldigd».

G.

Uit de Pers.

In de *Zuider Kerkbode* schreef Dr. Kerkhof het volgende artikel onder den titel: Neem uw Bijbel mee.

Vele kerkgangers komen zonder Bijbel ter kerk. Wat een dwaas gewoonte. Sommigen hebben een paalboekje van zoo klein mogelijk formaat. Anderen hebben een uitgave, waarin het Nieuwe Testament staat. En dan meenen ze reeds genoegzaam gewapend te zijn. Het komt dan ook herhaaldelijk voor, dat de dienaar, die immers evenveel uit het Oude als uit het Nieuwe Testament Gods Woord bedient, van den kansel af ziet hoe nauwelijks een flende deel der broeders en zusters zijn tekst naslaat of het voor te lezen hoofdstuk meelezende volgt. In kerken waar vaste zitplaatsen zijn, laten enkelen een bijbelje liggen. Dat is een goede gewoonte. Voor enkele suivers reeds kan men in het bezit komen van een Bijbel — d.w.a. een heelen Bijbel — en daardoor vergemakkelijkt men zich zelve het volgen van de predikatie zoodaals van het vleeren door den Opziener.

Er zijn evenwel ook moedere uitgaven van O. en N. Testament in zoo handig formaat, dat een ieder ze zonder bezwaar kan meedragen van huis naar de kerk en vice versa zonder er onder te beruipen.

In stadkerken komen soms zusters der gemeente met een tasche, waarin allerlei prullaria nestelen, naar de kerk, dat beter vervangen kon worden door een Bijbel.

Onder ons Gereformeerden wordt er evenveel waarde gehecht aan het Oude als aan het Nieuwe Testament: Het een kan niet zonder het ander. Het beste deel der gemeente hoort zelfs gaarne stoffen uit het Oude Verbond behandelen. De Schifkennis wordt er zoo door vermeerderd. En immers, wanneer men op de O. T. Schriften het licht der Nieuwe Bedeeeling laat vallen, krijgt het geheel der Godopenbaring voor ons zoo rij en inhoud en zoo veelzijdige nuancering.

Het moet er de gemeente om te doen zijn, allereerst onderwys uit de Schriften te ontvangen. Juist als een leeraar bemerkt, dat heel zijne gemeente meer onderzoekt wat hij predikt, is 't voor hem een prikkel te meer steeds dieper te delven uit dien rijken goudmijn. Wanneer de gemeentelieden geen Bijbel voor zich hebben in de kerk, nemen zij ook van het Woord, dat bedient wordt, niet genoeg notitie. Thuisgekomen weten zij nauwelijks waar, Dr. en zegt: In Habakuk; de ander: In Jeremia. En na wat vergeefs zoeken wordt constateerd, dat men 't niet meer vinden kan.

Onderzoek de Schriften!

Doet dat niet alleen thuis, maar ook in het Huis des Gebeds. Wat voortrecht is het, dat wij in een tijd leven, dat ieder een practiesemplaar van een Bijbelje in duidelijk leesbaren druk kan meenemen naar de kerk. Zulk voorrecht misten vorige geslachten. Het is een roeping alle middelen, die middelen, die kunnen aangewend worden om toe te nemen in Bijbelkennis, ook te gebruiken.

Wat ziet een dominee die zijn gehoor aankijkt, nu? Oa, dit, dat broeders en zusters, en niet te vergeten ook kinderen, die een Bijbel voor zich hebben, meestal met frische en onverdeelde aandacht de predikatie volgen. Schrijver dezes kwam het omgekeerde wel eens voor, dat hij na het voorlezen van een tekst, uit eenige verzen bestaande, opziende een broeder zag knikbollen. Als een goed gereformeerde met lust en ernst ter kerk gaat en begeert gebouwd te worden op het allerheiligste geloof en onderwezen te worden uit alle deelen van de Schrift, dan kan hij niet verzuimen een Bijbel voor zich te hebben. Moge er in dit opzicht verbetering komen. Niemand late uit schaamte een Bijbelje thuis, denkende: wat zullen anderen er wel van zeggen als ik met zoo'n boek over straat of langs den weg loop. Zulke gedachten blijven bij een goed Christen zelfs verre.

Onder de platlandsbevolking zijn bij sommige familie's nog ouderwetse Bijbels in gebruik, getruif van geslacht op geslacht, wel wat dik van formaat maar waaruit toch blijkt, hoe ook onze voorouders, zoo zij 't ook maar eenigzins konden bekostigen, den Bijbel meenamen op hun kerkweg. Zoo behoort het bij het degelijk Gereformeerd volk! Vader Cats droeg wel een foliant met kanttekeningen mee onder den arm, als hij ter kerk ging. Dat is nu niet meer noodig.

Maar zonder Bijbel in de kerk zitten — dat moest onder Christenen, die leven willen bij heel de Schrift, niet voorkomen.

Geen halve Christen, — geen halve Bijbel. Een heele Christen, en een heele Bijbel.

Daarop zal zegen rusten: verstand en hart zullen er beide wel bij waren.

Officiële Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons: Het Comité voor de V. U. mag zich ook in de IJsselstreek verheugen in bij den aanvang geslaagden arbeid. Dank zij velerlei correspondentie, kon worden vastgesteld, dat D. V. op Donderdag 27 Januari 1916 een Universiteitsdag te Dieren zal worden gehouden.

Plaats van samenkomst is de Geref. Kerk.

Spreekers zijn:

's middags ± 3 uur: Prof. Dr. F. W. GROSHUDE v. Amsterdam.

's avonds ± 6 uur: Prof. Dr. J. RIDDERBOS v. Kampen.

Uit 't feit, dat ook een Hoogleraar van onze Theol. School zich beschikbaar stelde, blijkt wel, dat deze bijeenkomsten niet bedoelen eenige verandering te brengen op kerkelijk gebied, ten opzichte van onze beide Opleidingscholen; maar eenvoudig verlevendiging van de belangstelling in ons Hooger Onderwijs op Geref. grondslag, zoodaals dat aan de V. U. tot ontwikkeling kwam.

Alle man van Geref. beginsel is op die vergaderingen van harte welkom. 's Middags is er gelegenheid om vragen te stellen; 's avonds draagt de bijeenkomst 't karakter van een biduind.

Terstond na dezen Universiteitsdag zal de actie in de plaatselijke Comité's worden ter hand genomen. Met 't oog daarop werden locaal-comité's aangewezen voor Dieren, Doesburg, Doetinchem, Zutphen, Brummen, Apeldoorn, Elcom, de Steeg en Velp, terwijl mede beproefd zal worden te arbeiden in Vorden, Voorst en Geesteren.

Een volle kerk toone, dat ook in Gelderland de herten warm kloppen voor ons Geref. H. O.!

Gods zegen kronke ook dezen arbeid, onder biddend opzien tot Hem ondernomen! De vrucht worde geplukt door de V. U.; en in deze Stichting door gansch ons Geref. Nederland; lot zere van Hem, in Wiens naam immers onze Geref. Hoogeschool werd opgericht.

Classis Dordrecht.

Punten voor de agenda der Februari-vergadering worden ten spoedigste ingewacht bij den eerst-ondertegeekende.

Namens den Raad der roepende kerk:

Dr. J. E. VONKENBERG, voorz.

A. VETTEN, scriba.

Zwijnrecht, 10 Januari 1916.

Classe Brielle.

De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Hellevogden zal op Woensdag 2 Februari te Middelharnis, ten 9.30 v.m.

Punten voor het agendum worden voor 25 Januari bij den scriba ingewacht.

A. KOLLAARD, praeses.

P. PRINS, scriba.

Art. II en 13.

Aanvragen voor bovenstaande in Zuid-Holl. Z. G. worden ingewacht voor 1 Maart e. k. bij Dr. M. H. K. Mol.

Zwartewaal, 11 Januari '16.

Buitenland.

België. Wederopleving.

Langzamerhand begint België zich te herstellen van de ontzettende slagen die het door den oorlog zijn toegebracht. De nijverheid moge zich nog niet kunnen ontwikkelen gelijk te voren, de landbouw daarentegen bloeit gelijk nog niet gezien is. Het is sedert eenigen de gewoonte geweest, in de steden en op het platte land, den avond voor Kerstfeest het z.g. »réveillon» te houden. Het is de feestmaaltijd welke dan bereid wordt, en welke tot middernacht duurt; dan staat men van den diach op en begeeft zich naar de mis.

In Brussel is het gewoonte geworden dat men het Kerst-Reveillon in een restaurant gaat gebruiken. Een huiselijk Kerstfeest met de kinderen, met of zonder Kerstboom, kent men in Brussel niet. Men gaat in den Kerstnacht souperen in een gerenomeerd restaurant, en men heeft in den regel geen flauw vermoeden van datgene, wat in de volheid des tijds geschied is en wat de Engelen in den hemel heeft doen juichen. In de volkswijken en op de boulevards en in de deftige buurten, overal viert men feest op den dag vóór Kerstmis, zonder aan den Hemel te denken. De bedelhuizen, vroeger in den Kerstnacht gezocht, ging men steeds meer mijden, zoodat in Brussel allengs de mis te middernacht niet meer werd gevierd. Na het souper werden velerle de nachtkroegen bezocht, waar wordt gedanst.

Hierin is door den ernst van den tijd verandering gekomen. De restaurants werden schier niet bezocht, de nachtkroegen hadden niet eens het verzoek gedaan om na het vervroegde sluitsuipen open te blijven. Daarentegen hadden de Roomsche geestelijken besloten, dat jaar weer een kerkdienst te middernacht te houden; de kleinste kapel ontsloot op dat tijdstip hare deuren. De menigte die zich daaraan begaf, was ontraggelijk groot, en men luisterde weer naar het Engelenlied, dat volgens de Roomsche vertaling luidt: »Eere zij God in de hoogste

hemelen, vrede op aarde voor menschen, die van goeden wille zijn».

Dat gehele scharen weder de kerken bezochten, is voor België's hoofdstad de winst geweest, die de oorlog heeft gewerkt.

N-Amerika. De inaugureele rede van den Principal van het Princeton Seminary.

Wij deelden het een en ander mede omtrent den strijd, die in de Presbyteriaansche Kerk gevoerd wordt tegen het modernisme. Het Union Seminary van New-York is jaren lang een kweekplaats voor moderne candidaten geweest, en daar de hoogleeraars van die instelling een overwegend invloed uitoefenden op de Classis van New-York, zoo kwamen velen dier candidaten, na door genoemde Classis onderzocht te zijn, de kerk binnen. Het schijnt dat de Presbyteriaansche kerk van de nieuwe wereld in haar laatste algemeene synode daarom alle Gemeenschap met het Seminary van New-York verbroken heeft.

In »Princeton Seminary» bezit de Presbyteriaansche Kerk een instelling voor hooger onderwijs, wier hoogleeraars niet medegeleerd werden door den geest der eeuw. Dit Seminary is niet weinig versterkt doordat op Woensdag 13 Oct. Dr. J. Ross Stevenson geïnstalleerd werd als »principal». Tegelijkertijd werd Dr. R. Smith als professor in de homiletiek bevestigd.

In Dr. Stevenson heeft het Seminary een man die den invloed der school meer naar buiten zal doen uitgaan. De oratie waarmede hij zijn ambt aanvaardde, ging over de eischen die de Presbyteriaansche kerk aan de Theologische School stelt, of gelijk de titel luidt, over: »Theologische opleiding in het licht van de eischen des tijds».

De eischen des tijds waren volgens den spreker vier in taal. In de eerste plaats moet men wetenschappelijke opleiding hebben in den geest van de apostelen. Mannen vol van geloof en van den Heiligen Geest zijn er noodig, die ook bekend zijn met de noden en het streven der menschheid. Voorts moet de Theologische school mannen vormen van positief geloof die de levende boodschap des heils weten te brengen. Nu de hedendaagsche Schriftcritiek de Godopenbaring aantast en de dusgenaamde wetenschap het boven-natuurlijke en het wonder door de evolutie-theorie wijzegeeft, de werkelijkheid der zonde en het bestaan van een persoonlijk God aantast, zijn er mannen noodig, die op de hoogte zijn van den tijd waarin wij leven en welke beslist de oude waarheden die door de openbaring Gods worden geleerd, weten te verdedigen.

Ten derde eischt de kerk mannen die het Evangelie weten toe te passen op het terrein van het sociale leven. In de eerste plaats is het Evangelie een kracht Gods tot zaligheid voor den individueelen mensch, maar tevens leidt de individueele bekeering tot actie op alle terrein des levens. De vierde eisch is een breede blik, die heel de menscheid omvat. De Christelijke religie alleen kan de internationale verhoudingen in het rechte licht plaatsen. De gepende deur voor de Zending wordt steeds meer gezien. Princeton heeft vele zendingen gevormd, hetwelk in bijzonderheden werd aangeoond.

Wij verblijden ons in deze rede, welke goed staat op de omstandigheden waarin de Presbyteriaansche kerk verkeert. Wel hadden wij gaarne nog iets meer vernomen, en wel omtrent de houding die de aanstaande Dienaren des Woords hebben aan te nemen ten opzichte van de belijden der Presbyteriaansche kerk. Maar als men weet dat in die kerk van Amerika de belijdenis die aan alle Christelijke Kerken gemeen is, bevestigd wordt, kan men begrijpen dat door den hoogleraar niet gesproken werd over het specifiek Presbyteriaansche, maar over het algemeen Christelijke, hetwelk door de dienaars der kerk moet gehandhaafd worden.

GEMENGD NIEUWS.

De laatste aflevering van de »Proceedings» der Engelsche Vereeniging voor Bijbelsche Oudheidkunde ontsteekt licht over het Joodsche-leven in Egypte gedurende vóór-Christelijke tijden. Enige jaren geleden werden papyrusontdekkingen, waaruit bleek dat er in de 15e eeuw voor Christus een Joodsche kolonie te Elephantine gevonden werd, in welke men den God van Israël aanbad en op hare wijze het Paascheest vierde. Nu beschrijft de heer Cowley brokstukken van een papyrus, vermoedelijk afkomstig uit de derde eeuw voor Christus, waarin, in een officieel document, onder andere, eigenaardige melding gemaakt wordt van een »Torah», of een afschrift van de vijf boeken van Mozes. Ofschoon wij al wisten dat onder de regering der Ptolomeussen in Egypte een selselmatig, hewel onregelmatige, vereering van Jehovah plaats had, toch is het belangrijk te vernemen, dat er uit het stof der eeuwen geschriften te voorschijn gebracht worden welke dit bevestigen.

WINCKEL.

Ingezonden Stukken.

Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie.